

ВАРІАТИВНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЇ НІМЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

А. В. Підвальна, Л. С. Данил

Анотація. У статті розглядається проблема мовної інтеграції германізмів у англійській мові. На основі лексикографічних джерел досліджено, яких змін зазнала запозичена німецька лексика, увійшовши до фонду англійської мови. Проаналізовано етимологічні паралелі у німецькій та англійській мовах та визначено напрямки, яких торкнулася запозичена лексика, а також описано ступені асиміляції запозичених лексичних одиниць. Пояснено термін «запозичення», на основі якого ми працювали над роботою.

Ключові слова: запозичення, германізми, мова-джерело, мова-одержувач, мовні контакти.

Постановка проблеми. Запозичення в англійській мові почали з'являтися ще з періоду зародження її як окремої мови. Вони відіграють надважливу роль у розширенні та поповненні словникового складу будь-якої мови. Оскільки мова має тенденцію до постійного розвитку, тема вивчення обміну лексичними засобами зберігає свою актуальність. Сьогодні особливо чітко простежується тенденція використання запозиченої лексики, оскільки на міжнародній арені прогресивних країн встановлюються «свої правила» навіть у мовних напрямках. Відомо, що поява нових винаходів потребує появи нових понять.

У статті увага привертається до проблеми німецьких запозичень в англійській мові, оскільки існує думка, що мова має бути «чистою» та позбавленою запозичень.

Аналіз попередніх досліджень. Стаття має за основу роботи науковців, котрі вивчали проблеми запозичень в різних мовах. Зокрема першопрохідцем у цій сфері був Жан Бодуен де Куртене, котрий вважав, що мовознавство опирається на досягнення психології та соціології і повне дослідження цих факторів є неможливим без знання етнографії, історії та культури народів, що є носіями досліджуваних мов. Також важливими є роботи І. Г. Добродомова, чие визначення терміну запозичення взято основою для роботи. Поглиблюючись у мовознавство ми керувалися роботами Ю. О. Жлуктенко та Т. А. Яворської.

Теоретичні роботи В. М. Аристової, А. В. Бондаренко, Й. О. Айдуковича послугували основою для праці, адже в них описано процеси запозичень та мовних контактів.

Також ми звертаємося до лексикографічних джерел Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of English Language та електронних ресурсів Oxford English Dictionary, Collins Dictionary.

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідити проблему мовної інтеграції німецьких запозичень в англійській мові та визначити життєдіяльнісні напрямки, на які має вплив запозичена лексика.

Виклад основного матеріалу. «Запозичення – елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція і ін.), перенесений з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів, а також сам процес переходу елементів з однієї мови в іншу» [1, с. 158–159]. Запозичення з різних мов називають по-різному: англіцизми, латинізми, германізми і т. д.

Варто зазначити, що важливою умовою появи запозичень у будь-якій мові є фактор двомовності, адже іншомовне слово реалізується спочатку в колі двомовних людей, котрі його переймають, а потім і поширюють у більш широкі кола. Умовно серед способів запозичення можна виділити три основні групи: транскрипція, транслітерація і калькування [2, с. 145]. Так ми дійшли висновку, що запозичене слово стає власністю вже не однієї, а двох мов – мови-джерела і мови-одержувача.

Термін «запозичення» нерозривно пов'язаний з освоєнням іншомовних лексичних одиниць мовою, що запозичує, прилученням до її лексико-семантичної системи та підпорядкуванням законам її розвитку. Крім чисто утилітарних функцій точного позначення зовнішньокультурного елемента і орієнтації адресата на галузь певної

іншомовної культури, запозичення несуть в собі елемент національного колориту (реалії і вкраплення), інокультурну конотацію.

Мова відображає і закріплює реалії та поняття, відпрацьовані історичним досвідом даного народу. Встановлення економічних, політичних, культурних зв'язків сприяє залученню до загальнолюдської культури з використанням запозичень із іншої мови, що володіє достатніми засобами для вираження всіх необхідних наукових та історико-культурних понять.

Проблема запозичень є однією із складових частин великої проблеми мовних контактів і збагачення словникового запасу мов. Особливий інтерес до цієї проблеми пояснюється також її тісним зв'язком з історією суспільства.

Наявність запозичень з багатьох мов свідчать про різнобічні контакти народу. Причини запозичення, як правило, діляться на зовнішні (екстралінгвістичні), наприклад, необхідність найменування нового поняття, предмету, явища, або внутрішні (лінгвістичні) – необхідність поповнити певні ланки в лексичній системі мови.

Історично народи, що зазнають суттєвих змін, так чи інакше впливають на інші народи. Зміни знаходять відображення в словниковому складі мови, саме тому для істориків словниковий склад мови дуже важливий: аналізуючи його, вони можуть реконструювати основні етапи взаємодії різних держав, етнічних груп.

Ступінь асиміляції запозичень залежить від різних чинників: генетичного споріднення, типологічної подібності взаємодіючих мов, сфери, частоти, тривалості вживаного слова, способів інтенсивності асиміляційного впливу мови-реципієнта.

З точки зору системи словотворення сучасної англійської мови, з-поміж німецьких запозичень більшу частину складають кореневі, прості слова, на другому місці за кількістю знаходяться складні слова, далі розташовуються скорочені слова.

Англійська мова належить до західної підгрупи германських мов, а тому, слова, що представляють собою корінний фонд англійської мови, знаходять дуже часто етимологічні паралелі в інших германських мовах. Особливо ж багато подібних паралелей до споконвічних англійських слів знаходиться у мовах західногерманської підгрупи, зокрема в німецькій: англ. Day, нім. Tag (день); англ. Night, нім. Nacht (ніч); англ. Book, нім. Buch (книга). [3; с. 30]. Навіть сам термін «запозичення» приходить з німецької мови: англ. Loanword (або loan-word) – нім. Lehnwort.

Як показав проведений аналіз, після включення німецьких слів в лексико-семантичну систему англійської мови вони підлягають загальним закономірностям розвитку даної системи. З іншомовних слів закріплюються в мові в першу чергу такі, які позначають життєво важливі предмети і явища. Ці слова стають все поширенішими, загальнонародними словами і зберігаються в мові протягом ряду періодів, повністю або частково підкорившись законам її фонетичного та граматичного ладу. Англійська мова запозичила з німецької мови слова, що проникли в її словниковий склад через латинську мову. Наприклад, латинське слово *discus* (таріль) проникло в німецьку мову і потім було запозичене англійською мовою. Слова запозичувалися за допомогою встановлення торгових і політичних відносин.

Запозичення є багатогранним процесом. Німецькі слова виявляють тенденцію до розширення своєї смислової структури: деякі слова в даний час вживаються в переносному значенні, в той час як були запозичені для позначення певних подій і вживалися в своєму первинному значенні; більшість слів має однакове значення як в німецькій, так і в англійській мовах.

Багато слів у галузі музики, філософії і політики прийшли з Німеччини, серед них *lieder* (пісні), *zeitgeist* (дух часу), *ost-politik* (східна політика). З 1895 англійці подорожують з *rucksack* (рюкзаком) *hinterland*'ом (місцевістю, прилеглою до промислового центру). Юний британець може бути *wunderkind* (вундеркіндом) і ходити в *kindergarten* (дитячий садок). У живому діалозі можна повсюдно почути німецьке *gemütlich* (приємний) і «*Vorsprung durch Technik*» (перевага завдяки техніці) (фраза взята з реклами «Ауді»).

XVI–XVII століття характеризується в Німеччині та Англії розвитком торгівлі і військової справи. Тому були запозичені назви деяких рослин, слова, що характеризують людей та інші. Наприклад: halt (стій!), Lance-knight (ландскнехт), kreuzer (крейцер, назва монети), junker (юнкер) [4].

Лондонська вечірня газета «Evening Standard» неоднозначно висловлюється про відкритий А. Шварценеггером ресторан «Планета Голлівуд»: автор назвав PR-менеджера gautleiter («гаутляйтер» – націонал-соціалістичний керівник області у фашистській Німеччині), а його співробітниць fräuleins (панянка, дівчина).

А. В. Бондаренко умовно поділяє німецькі запозичення, що вживаються в газетних статтях, на три великі групи:

– запозичення, які позначають реалії іншої країни і що вживаються з метою збереження національного колориту (kaput, autobahn, land, frau та ін.);

– професіоналізми – запозичення, що належать до професійного словника будь-якої галузі мистецтва або науки (lied; untergang, wolfram);

– запозичення, які вживаються пресою для створення певного ефекту з метою впливу на адресата, що дає можливість читачеві відчути себе частиною описуваних подій, пізнати атмосферу країни, про яку йде мова [5].

Німецькі запозичення в англійській мові мають різне стилістичне забарвлення, однак, за нашими спостереженнями, значна частина германізмів виконує емотивну функцію, характеризується соціальним маркуванням і низькою частотністю вживання в розмовній мові, наприклад: Angst (страх, тривога), Doppelgänger (доппельгенгер, примарний двійник), Schadenfreude (зловтіха), Wanderlust (пристрасть до подорожей). Це призводить до необхідності проілюструвати стилістичний потенціал германізмів прикладами із сучасної публіцистики.

Проведене дослідження виявило певні закономірності розподілу запозичень за частинами мови. Найзначнішу групу германізмів складають іменники (90,5%), що пояснюється тенденцією засвоєння в першу чергу іншомовної лексики, що позначає нові предмети і явища, а також наукові поняття, переймаємо з іншої культури. Германізми інших частин мови зустрічаються епізодично. Так, прикметники (ergriffen (схвилюваний), echt (справжній, істинний), glitzy (блискучий, притягальний), wanderlustful (той, хто пристрасно любить подорожі)) складають 5% дослідженого матеріалу. Ще рідше зустрічаються запозичені дієслова (doodle (грати на волинці), spiel (грати в азартні ігри, брехати), yodel (співати йодлем), halt (зупинятися), strafe (карати, накладати стягнення)), що становлять 3% матеріалу. Найменший відсоток – 1,5% – складають прислівники, наприклад, geistlich (духовний). Примітно, що серед германізмів зустрічаються вигуки, наприклад, побажання здоров'я (при чханні і т. п.) gesundheit, висхідний до відповідного секундарного вигуку німецької мови, утвореного від іменника Gesundheit (здоров'я).

Необхідно зауважити, що процес асиміляції німецьких запозичень проходить по-різному. Деякі запозичені найменування проходять складний шлях. Наприклад, слово Zeitgeist, запозичене в 1831 році, було перекладене як time spirit, але пізніше (1884) вживалося як Zeitgeist і лише в 1921 році піддалося орфографічній асиміляції – zeitgeist.

Типовим є поступове вживлення германізмів до англійської мови. Німецьке слово спочатку існує в первісному вигляді і лише пізніше стає калькою або напівкалькою.

Розглянемо докладніше процес асиміляції. Так, німецьке дієслово abseilen означає процес спускання по мотузці або канату. Відокремлюваний префікс ab має значення «вниз», корінь походить від іменника das Seil (канат, мотузка) [6]. Дієслово було запозичене як скелелазний термін, оскільки даний вид спорту зародився в Альпах на німецькомовних територіях.

Згідно Oxford English Dictionary, дієслово to abseil з'явилося в англійській мові в 1930 році і в даний час повністю асимілювалося на морфологічному і граматичному рівнях [7].

До повністю не асимільованих запозичень або варваризмів можна віднести слово Ostpolitik – східна політика (наприклад: The party reacted with unnecessary embarrassment and defensiveness to government attacks on general talks it has been holding with the Greens, and its desire, as part of its traditional Ostpolitik, to press on with contacts with the Communist party) [8].

Висновки. Таким чином, можна з упевненістю стверджувати, що німецька мова має значний вплив на розвиток англійської мови, її основу й обсяг. В англійській мові

зустрічається досить велика кількість запозичень з німецької мови – германізмів. Більшою мірою сферами запозичень є такі області, як гірничорудна промисловість, мінералогія, наукові терміни, зокрема, слова, що належать до філологічного знання. Спостерігаються також запозичення слів, що позначають продукти, напої та предмети побуту, характеристики людей та повсякденні поняття. Крім того, досить великий пласт німецьких запозичень належить до військової справи (мілітаризми).

Аннотация. В статье рассматривается проблема языковой интеграции германизмов в английском языке. На основе лексикографических источников исследовано, какие изменения происходили с заимствованной немецкой лексикой в фонде английского языка. Проанализированы этимологические параллели в немецком и английском языках и определено, каких сфер коснулась заимствованная лексика, а также описаны степени ассимиляции, которым поддались заимствованные лексические единицы. Изложено объяснение термина «заимствование», отталкиваясь от которого мы работали над научным трудом.

Ключевые слова: заимствования, германизмы, язык-источник, язык-получатель, языковые контакты.

Abstract. The article considers the problem of language integration of Germanisms in the English language. On the basis of lexicographic sources, it was investigated what changes indulged in borrowed German vocabulary, entering the English language fund. The etymological parallels in German and English are analyzed and it is determined to which areas the borrowed vocabulary has touched and also describes the degree of assimilation that influenced the borrowed lexical units. An explanation of the term "borrowing" is set forth, starting from which we worked on scientific work.

Key words: loanwords, Germanisms, source-language, receiver-language, language contacts.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Добродомов И. Г. Заимствование. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Сов. Энциклопедия. 1990. С. 158–159.
2. Аристова В. М. О лексических заимствованиях из английского языка в русский язык в XVII–XVIII вв. М.: Высшая школа, 1978. 240 с.
3. Жлуктенко Ю. О., Яворська Т. А. Вступ до германського мовознавства. Київ: Видавниче об'єднання «Вища школа», 1974. 170 с.
4. Айдукович Й. О. Основные понятия лексической контактологии (на материале русизмов в славянских языках). *Русский язык: исторические судьбы и современность: тезисы II Международ. конгресса исследователей русского языка*. М.: 2004. С. 445.
5. Бондаренко А. В. Некоторые наблюдения над немецкими заимствованиями в современном английском языке. *Вестник Московского государственного лингвистического университета. Сер. Гуманитарные науки*. 2010. № 600. С. 40–45.
6. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/> (дата обращения: 12.08.2019).
7. Oxford English Dictionary. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/> (дата звернення: 12.08.2019).
8. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of English Language*. 2nd ed. Cambridge: CUP, 2003. 491 p.

УДК 324(477)»2014»»2019»

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМ КАНДИДАТА У ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ Ю. А. БОЙКА (НА МАТЕРІАЛІ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 2014 і 2019 РОКІВ)

М. О. Рогова, Г. В. Судар

Анотация. У дослідженні розглянуто мовні особливості програм кандидата у Президенти України Ю. А. Бойка. Простежено та схарактеризовано комунікативні ролі політика. Проаналізовано зміни в будові передвборчих текстів 2014 і 2019 років. Специфіка досліджуваної теми передбачає застосування описового методу, дистрибутивного та порівняльного аналізу з метою виявлення подібностей / відмінностей програм за 2014 і 2019 роки.

Ключові слова: кандидат у президенти, комунікативна роль, мовленнєвий імідж, політична програма, слоган.

Вступ. За останні десятиліття дослідники почали більш активне вивчення політичного дискурсу. У ХХІ столітті всі політичні діячі використовують комунікативні стратегії з метою впливу на свідомість виборця. Звідси виникає необхідність лінгвістичного аналізу політичних програм, де знайомимося зі стратегіями розвитку України і